

СТАНОВИЩЕ

от д-р Силвия Атанасова Петкова,

доцент в Софийския университет „Св. Климент Охридски“

за материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност

„доцент“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление

2.1. Филология (Славянски езици – полски език)

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 92/18.11.2022 г. и в интернет-страницата на Пловдивския университет (ПУ) „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „Славистика“ към Филологически факултет, единствен кандидат е гл. ас. д-р Димитрина Георгиева Костадинова-Хамзе от същата катедра.

Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед № РД-21-51 от 16.01.2023 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в ПУ по област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Славянски езици - полски език).

Предоставеният на журито комплект материали, съдържащ административни документи и научните трудове на кандидатката, напълно съответства на Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

Димитрина Костадинова-Хамзе завършва с отличие специалност *Славянска филология* (профил *Полонистика*) в СУ „Св. Климент Охридски“. През 1995 г. след успешно издържан конкурс тя е назначена за редовен асистент в ПУ „Паисий Хилендарски“, катедра „Славистика“. През 2016 г. защитава докторската си дисертация на тема „*Езиково изразяване на комичното (върху материал от творчеството на Витолд Гомбрович)*“. Д. Хамзе е утвърден специалист в областта на полския език и култура, ерудиран преподавател, талантлив учен и преводач, който се ползва с неизменното уважение на членовете на академичната общност у нас и в чужбина.

Обща характеристика на дейността на кандидата

Както показва справка за учебната работа, гл. ас. Димитрина Хамзе преподава широк спектър от задължителни и избираеми дисциплини, между които лекционните курсове: *Интеркултурна комуникация, Стилистика, Теория на превода, Славянска фразеология, Прагматика* и др. Под нейното научно ръководство са защитени три дипломни работи. В преподавателската си дейност тя се стреми да развива и поддържа интереса на студентите към полския език и превода, като съдейства за участието им в международни езикови школи, преводачески семинари и други образователни форуми.

Предпоставка за успешната професионална дейност на кандидатката са научните ѝ специализации в университети в Полша (Варшава, Краков, Торун). Те несъмнено са допринесли за високото ниво на нейната езиковедска и преводаческа компетентност. Впечатляваща е активността на Димитрина Хамзе като участник в научни форуми – тя е изнесла общо 106 доклада на национални и международни конференции и конгреси в страната и чужбина. Само през последните 4 години, откакто заема академичната длъжност „главен асистент“, тя е представяла Пловдивския университет на 22 научни

форума, проведени в България, Полша, Украйна и Сърбия. Заслужава да се отбележи и ефективната проектна дейност на кандидатката. Тя е автор на концепцията и водещ член на екипа на мащабния научен проект „*Мъжът и жената в славянския свят*“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ при ПУ, Филологически факултет (2019-2020 г.).

Кандидатката е представила за конкурса общо 15 научни публикации: 3 книги (хабилитационен труд, публикуван дисертационен труд и книга, която не е свързана тематично с хабилитационния труд и дисертацията) и 12 статии.

Централно място в научната продукция на Димитрина Хамзе заема хабилитационният ѝ труд „*Културата на пола в пословиците (върху материал от полската и българската паремология)*“ (Пловдивско университетско издателство, 2023, 248 с.), който е широкообхватно лингвокултурологично изследване, базиращо се на богат езиков материал. В анализа на репрезентативни единици от паремийния фонд на полския и българския език, отнасящи се към жените, мъжете и техните отношения, авторката прилага комплексна методология, която е много подходяща за реализация на намерението ѝ да покаже динамичния характер на оценката, изразявана чрез провербиалните конструкции. Това ѝ позволява да представи по новаторски начин вижданията си за категориите пол, ценност и стереотип в полската и българската езикова картина на света.

В увода на монографията д-р Хамзе изтъква необходимостта да бъдат надхвърлени рамките на констативния подход, при който информацията, съдържаща се в паремииите, се приема като даденост. Изследователските ѝ усилия са насочени към разкриване на причините, довели до възникването и затвърждаването на тази информация, към открояването на заложените в смисловите пластове на пословиците възможности за промяна в ценностните ориентири в сферата на мъжко-женските отношения. Авторката прави важното уточнение, че съпоставителният анализ не е водещ в изследването – привличането на материал от двата славянски езика служи по-скоро за потвърждаване на високата степен на смислово сходство на паремийните формации, визиращи междуполовите отношения като общочовешка тема. Близостта на усещанията и житейските изводи, експлицирани в полските и българските пословици, е отправна точка за извличане на скритите в тях универсални послания.

Първа глава предлага авторски прочит на проблема за аксиологичната интерпретация на пословиците. Разглежда се съотношението на ключовите за изследването категории *ценност*, *стереотип* и *пол*. Тук откриваме компетентни разсъждения върху ценностната диагностика на мъжкото и женското въз основа на представите за непълноценност и превъзходство, отразени в полските и българските пословици. Несъмнен интерес представлява предложената концепция за социокултурен пол (джендър).

Втора глава е фокусирана върху конкретните измерения на отношенията между половете – любовта, страстта и брака. Ясно са очертани конвергентните и дивергентните вектори в мъжко-женските релации. Висока теоретико-приложна стойност имат данните за наличието на „конвергентни импулси“ при вербализацията на представите за двата пола в полския и българския паремийен фонд.

В трета глава се обсъждат резултатите от анализа на паремиите като аксиологично наситени индиректни речеви актове, в които често се преплитат противоположни нагласи. При това застиналата езикова форма и контекстът се озовават в неизменно противоборство. Въвежда се терминът *криптокомуникация* и се разкрива същността на означаваното чрез него понятие в сферата на джандърно ориентираните паремии. Със забележителен усет Д. Хамзе разчита предаваните от паремиите криптирани съобщения. Тя предлага стратегии за овладяване на конфликтите между половете, основавайки се на разбирането за естествената амбивалентност на отношенията между жените и мъжете, регистрирана в пословиците (*Okropne jest to, że nie można ani żyć z kobietami, ani bez nich; И с жена мъка, и без жена мъка*).

Трябва специално да се отбележи практическата ценност на приложението към монографията, представящо в азбучен ред анализирани полски и български пословици. Сполучливо е решението на авторката да снабди полските паремии с буквален превод на български. Съставеният тематичен паремиен корпус може да бъде полезен както в процеса на преподаване на полски език, така и в бъдещи изследвания в областта на славянската фразеология.

Трудът се отличава с оригиналност на изложените авторски позиции. Въведените от Д. Хамзе нови термини и понятия разширяват диапазона на лингвистичните и културологичните проучвания на паремиите като многопластов комуникативен феномен. Най-значимите приноси на изследването са свързани с: 1) определянето на оценката в пословиците като подвижна, континуална категория, 2) открояването на криптооценъчен слой, който може да контрастира с явно заявеното гледище в провербиалния микротекст, 3) констатацията, че стереотипността в паремиите апелира по-скоро към преодоляване, отколкото към затвърждаване на стигматизиращите оценки.

Останалите научни трудове на кандидатката я представят като лингвист с разностранни интереси. Ще се спра накратко на някои от публикациите, които не са свързани с темата на хабилитационния труд. В книгата „*Гротеск как интеркултурна ценност*“ (Beau Bassin: Lambert Academic Publishing, 2018) Д. Хамзе изследва гротеската като инструмент, който спомага да се преодолее опасността от загуба на идентичността на индивида в епохата на глобализация и доминиране на масовата култура. Авторката убедително защитава тезата си, че антистереотипната ценностна стратегия, реализирана чрез гротеската, е ключ към действителното сближаване на културите. Проблемът за съотношението между идентичност и интеграция е предмет на проучване и в статията „*Интеграционизмът в творчеството на Цветан Тодоров*“ (2020). Д. Хамзе вижда индивидуалната идентичност като производна от пресичането на различни колективни идентичности и съвсем закономерно стига до извода, че именно това прави възможно ефективното общуване с Другия, носителя на чуждата култура. Интеграцията води до трансформиране на културите, което на свой ред стимулира по-нататъшния интеграционен процес. В публикуваната през 2015 г. статия „*Стилистиката на кръстопът*“ е представена интересна авторска концепция за стила като индуктивна и едновременно с това дедуктивна категория, в която се съчетават характеристиките на първоизвор и резултат. В „*Komunikacja językowa jako wartość*

integracyjna w wielokulturowej przestrzeni“ (2019) Д. Хамзе насочва вниманието си към взаимовръзката между институционалния и индивидуално-личностния аспект на езика. Според нейната гледна точка тази взаимовръзка обуславя функционирането на езика като система от условни ценности, която подлежи на асимилиране и внедряване в собственото културно пространство на изучаващите езика като чужд. Откривам безспорен приносен момент в открояването на езиковите предпоставки и механизми за конвергенция между културите, както и в постулирането на необходимостта от „емоционално съгласуване” на езиците и културите.

Цялостният преглед на представените публикации показва, че гл. ас. д-р Димитрина Хамзе умело съчетава в изследванията си традиционните и най-новите лингвистични концепции, като постига значими научни резултати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и научната продукция, които е представила гл. ас. д-р Димитрина Георгиева Костадинова-Хамзе, отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Кандидатката в конкурса е автор на значителен брой трудове, публикувани след защитата на ОНС „доктор“. Те се отличават с дълбочина и многоаспектност на анализа на езиковите явления, съдържат оригинални научни приноси и имат висока степен на приложимост, като повечето от тях са пряко ориентирани към обучението на студентите филолози. Резултатите от научноизследователската дейност на Димитрина Хамзе напълно съответстват на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“. Преподавателската дейност на кандидатката също е много активна и плодотворна.

Въз основа на това с пълно убеждение давам своята **положителна оценка** и препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет за избирането на **Димитрина Георгиева Костадинова-Хамзе** на академичната длъжност „доцент“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ в професионално направление **2.1. Филология (Славянски езици – полски език)**.

05.03.2023 г.

доц. д-р Силвия Петкова